

MEGÚJULÓ ÉNEK-ZENE ÓRÁK (1. rész)

Dr. Antal-Lundström Ilona az Oktatási Hivatal ének-zene tárgyfejlesztője- és pedagógiai szakértőjeként évek óta követi a szakma elméleti- és gyakorlati megújulásának folyamatát és ebben a cikksorozatban az ének-zenetanárok, valamint a tanárképző intézmények számára összefoglalja a már alkalmazható modern és digitális taneszközök, a gyermekek fejlődését és motiválását elősegítő módszerek bemutatását. A következő rész a fejlesztő zenepedagógia ének-zenei tankönyvsorozatát ismerteti, melynek célja a zenei nyelv megalapozása és a zenei képességek fejlesztése a korai években a kodályi „száz éves terv” szerint: *„Valahára mégiscsak el kellene érniük oda, hogy iskoláink egymást követő fokozatai énekben is folytathassák egymás munkáját, s ne legyen kénytelen mindegyik előről kezdeni.”* (Az iskolai énekgyűjtemény előszava, 1943).

Visszapillantva a lassan búcsúzó évre, meglepő változások sorára emlékezhetünk. Hirtelen szinte minden más lett: napi rutinjaink, értékrendünk, kapcsolataink és kinézetünk. Egy évvel ezelőtt néhány országban fontos emberek politikai harcot folytattak a muszlim nők arceltakarási hagyománya ellen, és elég ironikus látni, hogy ugyanazok a politikusok ma elfedett arccal folytatják tárgyalásaikat. Mindenki védekezik a láthatatlan, alattomos kór ellen, ami sokáig hatással lesz ránk, bár még csak sejtjük, mit jelent mindez hosszú távon az életünkre. Mostanában sok megemlékezés zajlik, amelyeken a harminc éve történt eseményekre gondolunk, amikor szintén alapvető változásokat éltünk át, hiszen akkor indult meg Európában a társadalom politikai átrendeződése. Ha a „fal” lebontásának kulturális hatásait elemezzük, a legátfogóbb eredménye az lett, hogy a régi *kánonok*, az esztétikai fejlődés irányát meghatározó uralkodó elvek is fellazultak. Az egyetlen igazság elve helyett a sokszínűség jelent meg a művészetekben és a tudományban is. Ez a tény nem hagyta érintetlenül a zenepedagógiai gyakorlat területét sem.

A valóság megismeréséhez és az addig ismeretlen területek felfedezéséhez a technikai fejlődés is jobb lehetőséget adott, többek között az agy működésével kapcsolatban. Ekkoriban indult el a zenének az emberi agy fejlődésére gyakorolt hatásainak és a transzferhatásoknak a kutatása is. Howard Gardner, a zongoraművészből lett agykutató nagyon fontos könyvei új látásmódot vezettek be az agy működésére vonatkozóan (*Art, Mind and Brain* (1982), *Frames of Mind* (1983), *Multiple Intelligensies* (1993), és ezek az intelligenciák sokféleségére

vonatkozó tények az oktatás elméletére is kiterjesztették hatásukat. A 90-es évektől világszerte kibontakozó kutatások már azt is vizsgálták, hogyan lehet a zenepedagógiában alkalmazni a legújabb és meglepő tudományos eredményeket. Az alternatív tantervek, programok terjedése új pedagógiai eszközök létrehozását is szükségessé tette, mert közben a technikai fejlődés is hatalmas lépésekkel haladt. Ezek együttes hatása pedig arra kötelezte a pedagógusképzést, hogy a tudományos módszerekkel végzett kutatások és a legújabb ismeretek szerint alakítsa cselekvéseméleti, azaz oktatási -és nevelési módszereit. Ahol ez nem történt meg, ott bizony nehéz a kialakult hátrányt pótolni. Ennek hatása különösen az általános iskolákban dolgozó ének-zene tanárok képzésében követhető, mert ők gondolják a köznevelésben részt vevő több mint egymillió magyar gyermek zenei nevelését. Az ének-zene tárgy szakmai fejlődésének a komplexitás elvei szerinti kapcsolódás miatt a többi tantárgy oktatásával azonosan kell haladnia a digitális technika jelenlegi szintjén. Ennek tanúi vagyunk napjainkban.

Ezt a szemléletbeli változást az elmúlt időszak európai oktatáspolitikájában személyesen is követhettem. Mivel Svédország már korábban tagja volt az EU-nek, a folyamatban lévő svéd egyetemi kutatásom miatt (VISTA-projekt) szakmai meghívottként 2005 március 9-11 között jelen voltam Brüsszelben az EU *Science in Society Fórum* rendezvényén, ahol az európai tudomány minőségi javítása, versenyképessége volt a téma. Szakemberek és politikai, társadalmi vezetők vitatkoztak a lehetőségekről, a szükséges intézkedésekről. A záró plénumon hozzászólásomban hangsúlyoztam a tudományos gondolkodás, az emberi kapacitás határait növelő, energiát és kreatív alkotóképességet, intuíciót adó esztétikai tevékenységek szükségességét, főleg a gyermekkorban kifejtett hatékonyságát, tudományos és gazdasági előnyeit. Javaslatomban kértem ennek a területnek fontosságát megillető kezelését, mint az emberi tartalékok kibontakoztatásának feltételét. Javaslatomat azonnal elfogadta a Jan Figel által vezetett Fórum, mely azóta hosszú utat megjárva, sok szakmai támogató kiegészítést magában foglalva megjelent az Európai Unió ajánlásaként, ennek néhány pontját idézem itt:

Az Európai Parlament állásfoglalása 2009. március 24-én

- Felszólítja a tagállamokat, hogy határozzák meg a művészeti oktatásnak, mint jelentős pedagógiai eszköznek a szerepét a szellemi kapacitás fejlesztése és a kreativitás terén a gyorsan változó világban.
- Hozzanak különleges intézkedéseket a művészeti oktatás előmozdítására a versenyképesség érdekében.

- Javasolja a művészeti oktatás beillesztését a tagállamok iskolai tantervébe egy európai oktatási modell fejlesztése és támogatása céljából az óvodától minden szinten.
- Készítsenek tanulmányokat a művészeti és kulturális oktatás hatásáról a tanulók tudás- és készség szintjében.
- A szakma teremtsen egyensúlyt az elmélet és gyakorlat között, mivel az iskoláknak a kultúrához való hozzáférés demokratizálásának fő helyévé kell válnia.

Ebben az időben még Svédországból figyeltem a zenepedagógia itthoni fejlődését. Már akkor lehetett látni egy kialakuló tudományos műhely első eredményeit ezeknek az európai elveknek megvalósítására: a Szegedi Egyetem Neveléstudományi Intézete és Zenetudományi Karának együttműködéseként elkészült doktori munkák reményt keltettek. A Mälardalen Egyetemen 2003-2006-ig tartó svéd-magyar VISTA - kutatásunk eredményeinek vizsgálatánál már alkalmaztam a DIFER teszt általam svédre fordított változatát a kommunikációt fejlesztő program hatásairól, melyet így két ország iskoláiban kipróbálhattunk a kompetenciák fejlesztésében. 2006-ban az ELTE ki is adta a kutatásban használt *Látható hangok zenei kommunikációt fejlesztő program* magyar változatát. A hozzá tervezett képzést viszont már nem valósították meg. Amikor 2009-ben hazatértem, ezzel a programmal akkreditált továbbképzéseket tartottam. A programot gyakorlatban használó pedagógusok hamarosan kérték a fejlesztése után jól érzékelhető eredmények vizsgálatát, s mivel a megyaszói és a szerencsi kollégák már a DIFER kapcsán ismerték a szegedieket, őket kérték meg a követő kutatásra, amely miniszteri támogatással kezdődhetett el.

2015-ben a Szegedi Tudomány Egyetem kutatóinak vezetésével megindult a nagy munka, melynek során a zenei kommunikációs fejlesztést követően 8 óvodában, 5 iskolában 521 fejlesztésben részesülő gyerekekkel végeztük teszteket, ugyanennyi volt a kontroll-teszt. Így 1000 gyereknél is többen vettek részt a kutatásban. Különösen az 5-6 évesek eredménye keltett érdeklődést, ahogyan ezt a korábbi (2003-2006) svéd kísérletünk alapján várható volt. A csak normál zenei foglalkozásokon részt vevő kontroll-csoportokkal ellentétben nálunk a zenei képességek jóval magasabb értékeket és fejlődési eredményt adtak a dallam, a ritmus, a hangszín és a harmónia (akkordok) megkülönböztetési, összehasonlítási és osztályozási képességében. Ez a gondolkodási és hallási képességek pozitív változását sejteti. Ez meg is jelent a tanulási képességek mérésének eredményeiben. Háromszoros növekedés volt található a fonéma-észlelés, a szociális fejlődés és a gondolkodási fejlődés területén, kicsit kevesebb a számolási képességben, de ott is 10 ponttal magasabb az fejlődés

mértéke a kontroll csoportokhoz viszonyítva. A jövőben ezek a területek nagyon fontosak lehetnek a sokoldalú kommunikációs és tanulási képességfejlesztésben.

Eredményeink hasonlóak voltak a csellóművészből lett fiatal kutató, *Frances Rauscher* által az USA -ban korábban, 2003–2005-ben végzett, valamint a svéd VISTA projekt hatásvizsgálataihoz (2006), hiszen ezekben is a 4-6 éves kor közötti fejlesztések adták a legmagasabb értékeket. A 7-8 éveseknél ott sem volt ugyanolyan nagy a válasz a hasonló zenei fejlesztésre, mint ahogyan nálunk sem. A nemzetközi kutatások tanulsága szerint ma már bizonyított tény, hogy a gyermekek kognitív és kommunikatív képességeit az iskolába menetel előtt lehet hatékonyan serkenteni a zenével.

A szemléletváltás következményei

Mindezek a kutatások fontosak voltak a gyakorlati pedagógiai munka megváltoztatása miatt. Eddig nem sokat törődtek a korai zenei fejlesztéssel, most egyre inkább e terület felé fordult a nemzetközi kutatók érdeklődése. A legutóbbi években az európai gazdasági vizsgálatok felhívták a figyelmet az iskolát korán elhagyó fiatalok nagy csoportjával járó anyagi veszteségekre, emiatt az iskolai oktatás helyzete is kezdett a politika számára társadalmi üggyé válni. Elindult a közös gondolkodás a probléma mielőbbi orvoslására.

2016 végén szakmai meghívottként ismét részt vehettem Brüsszelben egy több napos konferencián a *Great Start in Life – The Best Possible Education in the Early Years*-témában, ahol sok fontos és az európai oktatás ügyét közvetlenül meghatározó tényről és bejelentéséről értesülhettünk. *Martine Reicherts, (Director-General for education and culture)* személyesen elkötelezettnek tűnt a korai évek fejlesztési lehetőségeinek megismerésében és alkalmazásában. Szerinte is a 7 éves korig tartó időszakot kell kihasználni az emberi gondolkodási és tanulási képesség javítására. Ezzel lehetne csökkenteni az iskolai hátrányokat, ami komoly gazdasági előnyöket jelentene a jövőben. Ugyanígy vélekedett a *Robert-Jan Smits, (Director General of Research and Innovation at the European Commission)*. Hangsúlyozták a korai iskolai kudarcok megállításának prioritását a negatív gazdasági következmények miatt a teljes európai oktatási-képzési területen.

A konferencián komoly anyagi segítséget is jeleztek a 2016-20-as évekre a tagállamok ilyen irányú kutatásaihoz, oktatáspolitikai fejlesztéseihez. Ennek a határozatnak eredménye lett többek között nálunk is a most befejezéshez közeledő *Új generációs tankönyvfejlesztési, a Komplex Alapprogram* és a különböző

szaktárgyi módszertani programok 2016-ban. Ezek a pályázatok európai támogatással indultak a szakmai konferencia ösztönzésével, melynek kitűzött célja az volt, hogy keresse, majd támogassa a korai években megfelelően fejlesztő curriculumokat, programokat és az ezekkel kapcsolatos kutatásokat.

Mivel a hátrányos helyzetű gyerekekkel kialakított kutatásunk már akkor is ezzel a területtel foglalkozott, ezért úgy érezzük, munkánkkal az európai kutatások élvonalába tartozunk. Az eddigi eredményeink azt sejtették, hogy a korai zenei nevelésnek és tudatos fejlesztő munkának a tanulási képességek társadalmilag oly szükséges fejlesztése terén nagy szerepe van. Iskoláinkban sokat tudnánk segíteni, ugyanakkor az is valószínűnek tűnt, hogy ehhez a társadalom és a tanárok szemléletét meg kell változtatni, hiszen a zeneoktatásban komoly problémák mutatkoztak. Ezt egyre többen látták és jelezték. Felmerült a kérdés, vajon az általános iskolák ének-zene oktatása jelen állapotában alkalmas-e egy ilyen feladat vállalására?

Hogyan látta a zenepedagógia helyzetét Nemes László Norbert, a Kodály Intézet igazgatója? Erre a vele készült interjúban kaptunk választ: *„A szakzenész képzés ma is világszínvonalú, s ez nemcsak a tanároknak, hanem az állam által finanszírozott intézményi hálózatnak is köszönhető”* ... Ezzel szemben *„kutatómunkával sikerült bebizonyítani, hogy az ének-zene az egyik legelutasítottabb tantárgy az iskolákban.... Lássuk be: harminc éve ugyanaz a tankönyv, ugyanaz a tananyag, harminc éve nincs rendes hangtechnika még az ének-zenei iskolák többségében sem, nincsenek jó hangszerek, a zongora lakattal elzárva a gyerekek elől, az átszellemültség teljes hiánya. Kodály Zoltán nem erre gondolt, amikor az ének-zenei nevelésről beszélt.... Már korábban nyitni kellett volna, de a rosszul értelmezett hagyomány évtizedeken át tartotta vissza a paradigmaváltást a zenepedagógiában.... Az új Nemzeti Alaptanterv ének-zene része modern és korszerű. Ugyanakkor elszomorít, hogy az erre épülő kerettanterv számos erénye ellenére több szempontból koncepciótlan és ellentmond az alapidokumentumnak. Értelmetlen volt új alaptantervet írni, ha a kerettanterv nem követi annak szemléletét... Ha Kodály szellemében képesek lennénk mi is progresszívek maradni és különféle módszerekben meglátni azt, ami hatékonyan szolgálhatja a magyar zeneoktatás Kodály és tanítványai által szolgált és egyszer már sikerre vitt ügyét, akkor újraépíthetnénk a magyar zeneoktatás ügyét.”*

[/ Az ének-zene tárgya a közoktatásban. Az iskolai zeneoktatás válsága. Dr. Nemes László Norbert zenekultúráról, zenepedagógiáról. „Kutatómunkával sikerült már bizonyítani, hogy az ének-zene az egyik legelutasítottabb tantárgy az iskolákban \(ZeneKar - Csengery Kristóf\) \(Parlando 2014/4.\) /](#)

A zeneoktatás globális problémáit elemezte ez év folyamán a *Zenetanítás a*

koronavírus járvány idején című írásában a Luxemburgi Egyetem professzora, a hazánkban már több konferencián részt vett és ismert Damien François Sagrillo is.

/Damien François Sagrillo: ZENETANÍTÁS KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY IDEJÉN. GONDOLATOK A ZENETANÍTÁSRÓL ÉS A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TANTÁRGY-PEDAGÓGIAI KUTATÁSI PROGRAMJÁRÓL (Magyar Tudomány (2020.

08). Kiemelte a megváltozott körülmények hatását: az utcákon megtapasztaljuk a *csend* fogalmát, de ugyanakkor időt kaptunk elmélyíteni gondolatainkat és ismereteinket a zeneoktatás folyamatáról és meglátni új lehetőségeit. Érdekes megközelítése szerint a zeneoktatás és a zenét tanulók helyzetét nehezíti, hogy a tárgy tanulásához – tanításához egy különleges jelrendszer megismerésére, a „hangjegyírásra”, vagyis a *zenei nyelv*re van szükség ahhoz, hogy a zene tartalmához eljussunk. Ez a folyamat alapos tanulást kíván a zene használójától, időigényes és kitartást követel meg. Emiatt nagyon fontos a tanulási motiváció felébresztése. Viszonzásul a zenei nevelés több irányú fejlődést is generál, egész életre szóló jótékony hatása van a kognitív folyamatokra is.

Sagrillo professzor másik fontos gondolata a zeneiskolák szakmai képzése és az általános iskolák ének-zene oktatása közötti összehasonlítás, és ezért hálásnak kell lennünk, mert ezt ilyen lényegre törően senki nem írta le még a szakmában. A fő különbség az, hogy a zeneiskolákban egyetlen hangszerre és tanulóra összpontosul a tanár figyelme, aki saját hangszerének oktatási módszerére kapott képzést. A növendékek a szükséges kottaolvasási ismereteket a szolfézs-órákon tanulják egy másik tanártól, ahogyan később az egyéb tárgyakat is (zenetörténet, összhangzattan, stb). A szolfézs-oktatás helyzetét, szerepét külön is kritikusan elemzi. Mivel a szakképzés hangszeres oktatási rendszere személyre szabott és sajátosan zárt, több pénzt és időt, nagy anyagi ráfordítást igényel.

Ezzel szemben az általános iskolákban folyó munka sokrétű, egy tanárnak az ének-zene órákon a *zenélés eszközének, vagyis a zenei nyelvnek, a kottairás-olvasás elsajátításának technikáját, gyakorlását és használatát kell elérnie az osztályok életkor szerinti tanításának módszertani elvei alapján*. Ezen kívül néha 25-30 válogatás nélküli gyermek számára kell (kellene) biztosítania:

„- a zenéhez kapcsolódó ismereteket, (zenetörténet, műfajok ismerete, zeneszerzők életrajzai, stíluskorszakok)

- zenehallgatást és zeneértést a klasszikusoktól a rock-/popzenéig
- többfajta lehetőséget az éneklésre és hangszeres zenélésre, ez történhet osztálykeretben, egyénileg, számítógéppel vagy a nélkül,
- társasági együttlétet egy kórus vagy egy hangszeres csoport tagjaként,
- a zeneoktatás tantárgyakon túllépő integrálását más diszciplínákkal, (mint

például a vizuális művészetekkel)

- ☐ *tánc- és szabad mozgást*
- ☐ *és végül kreativitásra bátorítását.”*

Mindemellett részt kell vennie az általános iskola tervezési, pedagógiai és adminisztrációs feladataiban és ő a felelős az iskolai ünnepek zenei műsoraiért és a kórusmunkáért is.

Sagrillo professzor nagy érdeme, hogy rávilágított erre a lényeges szakmai/didaktikai különbségre, amelynek a tanárok képzésénél van nagy jelentősége. Az ének-zene tanároknak *mindezekre a feladatokra felkészítést kell kapniuk képzésük alatt*, ha valóban el akarják érni a tanterv céljait. A zenei közoktatásban ugyanis fontos szem előtt tartani a NAT szellemét. Egy ének-zene tanárnak tudatában kell lennie annak, mi a cél az általános iskolai osztályok zenei nevelésében? Milyen tartalmak alkalmasak a cél eléréséhez és milyen módszerekkel lehet a motiváltságot, a részvételi aktivitást elérni? Végül, de nem utolsó sorban: kiket, milyen korú, képességű gyerekeket tanítunk?

Ezekre a kérdésekre az egyetemi tanárképzés folyamán a nevelés- és oktatás tudományában kaphatnak választ, a felvázolt tények határozzák meg az óravezetés stratégiájának átgondolását. Ezért a zenei közoktatásban helytálló ének-zene pedagógusoknak szükségük van a szakmódszertani tudás megszerzésére és a rendelkezésre álló modern taneszközök használatának ismeretére. Ezt a most folyamatban lévő kutatások és a projektek résztvevői is bizonyítják. Sajnálatos, hogy a tanárképző intézmények nem ismerik szélesebb körben a legutóbbi motiváció- és kompetenciákat fejlesztő kutatásokat, pedig fontos az általuk feltárt aktuális tények ismerete, melyek már több nemzetközi konferencián, valamint szaklapokban is megjelentek. Reméljük, eljutnak a magyar zenei tanárképzés oktatásának kötelező irodalmába is, ahol ma sokan még mindig a 70-es évek túlhaladott kutatásaira hivatkoznak, pedig a körülöttünk lévő országokban a húsz évnél régebbi szakirodalmat már nem fogadják el a mesterdolgozatok írásánál.

A változás elindult

Nagy öröm számunkra, hogy létrejött az iskolai énektanítás megújítására, az iskolai éneklés megerősítésére, a mindennapos iskolai éneklés érdekében a *Mindennapos Éneklés Bizottsága és az is, hogy ezt egy konferencián jelentették be*. Nemzetközi kutatóként és zenepedagógiai szakemberként a legújabb kutatási eredmények ismeretében úgy gondolom azonban, hogy azokat a zene által közvetített speciális képességeket, gazdasági sikerességet is segítő „transzfer-ajándékokat”, melyeket a

konferencián az agykutatók említettek, az éneklés és az énekkarban való részvétel önmagában nem tudja elérni. Addig el is kell juttatni a gyerekeket, ahogyan Sagrillo professzor jelezte, meg kell tanulniuk a zene nyelvét. A mindennapos éneklést meg kell előznie a gyermekek 3 éves korától a folyamatos pedagógiai fejlesztő munkának. Ennek szerves része a mindennapos zenélés és mozgásos népi játékok használata, a tudatos, irányított hallásfejlesztés, a kottaolvasás elsajátítása és a zenei nyelv megértése. A gyakorlati megoldásban segíthet *A zene ajándéka* című kodályi elvekre épülő zenepedagógiai kézikönyv, (Argumentum Kiadó, 2011) amely a skandináv államokban (Svédország, Finnország, Norvégia és Dánia) kedvelt olvasmány lett.

Ugyanígy ajánlhatjuk a Szegeden végzett legújabb kutatásokat a kitűzött európai célok eléréséhez, azaz segíteni a hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztését, iskolai felzárkóztatását. Kutatásaik célja, hogy változást ösztönözzön az ének-zene iskolai gyakorlatának pedagógiai munkájában, stabilizálja és konkréttá tegye a transzferhatásokat, a nevelési folyamatokat, a zeneoktatás és lélek alakítás pedagógiai összefüggéseit. Egyéb kutatásaik szorosan kapcsolódnak a zenei képességek és a nyelvi fejlődés, az írás-olvasás kölcsönhatásaihoz. Mindezek összhangban állnak az európai oktatáspolitikai fejlesztő szemléletével. *A Neveléstudományi Doktori Iskolához* kapcsolódó kutatásaik egy részét a *Gyermeknevelés* című lap 2018. 2. szám alapján a *Parlando* is közölte. További cikkeik magyar és angol nyelvű megjelenésre várnak. Az évenként megrendezésre kerülő *Digitális Zenepedagógiai Szakmódszertani Konferencia* is segít a legújabb eredmények terjedésében.

Gévayné Janurik Márta és a körülötte kialakult zenepedagógiai kutató csoport fiatal zeneművészeinek célja részben a zenei oktatás különböző területein a helyzetelemzés, a problémák feltárása, részben a lehetséges segítség módjának tudományos megalapozása. Bemutatásukat a kutatási területeik felsorolásával az alábbiakban közöljük:

Gévayné Janurik Márta a Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának docense, hegedűművész, a neveléstudományok doktora, művészi pályája során a Weiner-, a Salieri kamarazenekar és a Fricsay vonósnégyes tagja, koncertmester. Kutatási területei: a zenei képességek fejlődése, a zenei képességek és más kognitív képességek összefüggései, az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek zenei képességfejlődése, a zenei énkép, valamint a zenetanulás motivációjának témaköre.

Benedekfi István zongoraművész (USA Artist Diplom), doktorandusz, ismert zeneszerző, pedagógiai művek szerzője is. Kutatási területe a lapról játék képességének vizsgálata zongoristák körében.

Buzás Zsuzsanna szolfézs-zongora, karvezetés és angol szakos tanár, a neveléstudományok doktora, fontosabb kutatási területei: a zenei képességek, első sorban a kottaolvasás vizsgálata, a nyelvi képességek és a számítógép alapú mérés-értékelés.

Pethő Villő zongoraművész, a neveléstudományok doktora, fontosabb kutatási területei: zenepedagógiatörténet, életreform, zenei képességek fejlesztési lehetőségei.

Surján Noémi klarinéttanár, doktorandusz, kutatásaiban a tanulási zavarokkal küzdő gyerekek fejlesztésével foglalkozik.

Józsa Krisztián az SZTE Neveléstudományi Intézet docense, USA -ban többszörösen meghívott kutató, Fullbright ösztöndíjas, 290 publikációval, fontosabb kutatási területei: tanulási motiváció, olvasás-szövegértés, a kisiskoláskori fejlesztés lehetőségei, a hátrányos helyzet, akadályozottság a tanulásban.

Mucsi Gergő ütőhangszeres művésztanár, doktorandusz, pedagógiai művek szerzője, a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa, kutatási területe a ritmusérzék átfogó vizsgálata és transzferhatásainak azonosítása.

Szabó Norbert fuvolaművész, mesterpedagógus, doktorandusz, a *Digitális Zenepedagógiai és Szakmódszertani Konferencia* alapítója, kutatási területe a hangszertanulási motiváció, emellett a digitális eszközök felhasználási lehetőségeit vizsgálja a zeneművészeti szakoktatásban – és ő a *Zenesziget digitális oktatóprogram* megálmodója és fejlesztője.

Zsigmond Gábor zongoraművész, intézetvezető helyettes, doktorandusz, a Giovanni Artisti kamaraegyüttes vezetője, kutatóként a zenei képességek szövegolvasásra gyakorolt hatását vizsgálja.

A Kutatócsoport munkáját számos lelkes, tapasztalt pedagógus segítette. Közülük Bublá Bencének, Géczi Andreának, Királyné Kocsis Magdolnának, Kovácsné Koncz Évának, Lass-Bárány Erikának, Paraszt Attiláné Csicsely Csillának és Popovicsné Molnár Andreának fontos szerepe volt a programok kialakításában, gyakorlati kipróbálásában és hatásvizsgálatában.

A fenti portrék forrása és további információ: [A kutatócsoport tagjai – MTA-SZTE Ének-zene ...](#)

Fejlesztő programok az iskolai ének-zene oktatás élményszerűségének és hatékonyságának elősegítéséhez

Eddigi kutatásaik megalapozták az ének-zene tanítás megújításának gyakorlati lehetőségét. Az elmúlt években munkájuk nyomán fokozatosan létrejöttek a gyermekek fejlesztésére irányuló pedagógiai programok, melyeknek

hatásvizsgálatait is elvégezték. Legfontosabb céljuknak az élményszerű és a képességfejlesztés terén is hatékony iskolai ének-zenetanulás lehetőségének elősegítését tekintik. Mivel a 21. század gyermekei számára a digitális eszközök használata természetes és meghatározó élményforrás, ezért olyan komplex program létrehozására törekedtek, amelyet szívesen használnak, a játék, a felfedezés örömét nyújtja számukra, mindez ugyanakkor a zenei és nem zenei képességeik fejlődését is elősegíti. A Kutatócsoport által fejlesztett Zenesziget applikáció elsősorban az alsó tagozatos tanulók számára ajánlott, de a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy felső tagozaton is eredményesen használható. A digitális világ nyújtotta új lehetőségek mellett azonban kiemelten fontos lehet a hagyományos módszerek megújulása is. Ezért egy másik kutatási témaként a ritmikai képességek kiemelt, játékos fejlesztését, ritmikai fejlesztő program kidolgozását választották. A közreműködő ének-zene tanárok ezeket a programokat a gyakorlatban kipróbálva segítették a munkát, a felhasználás tapasztalataival, tanácsaikkal is hozzájárulva a sikerességhez. A digitális programban résztvevő pedagógusok pedig egy módszertani gyűjteményt is létrehoztak, amely a digitális eszközök énekórai felhasználásához kapcsolódóan praktikus alkalmazható módszertani ajánlásokat, feladatokat tartalmaz.

A digitális eszközök énekórai felhasználását segítő program jelentőségét, aktualitását az is jelzi, hogy miután a jelen helyzetben a távoktatás szükségessé vált, nyilvánvaló lett, hogy a zenei oktatásban kevés a pedagógiailag tudatosan felépített, valóban jól kialakított, magyar nyelvű digitális program.

Ezeknek a programoknak a rövid bemutatására szeretnék kitérni a következő oldalakon. Az elkészült, módszertanilag is kipróbált digitális program és ritmikai fejlesztőprogram részletesebb tájékozódás céljából pedig a Kutatócsoport honlapján mindenki számára elérhető, megismerhető. A honlapon mindezek mellett digitális feladatbankot, digitális feladatajajánlásokat tartalmazó tanmeneteket, digitális kottákat is találnak az érdeklődők.

I. A ritmikai fejlesztőprogram Mucsi Gergő bemutatása alapján

Ritmikai programunk kidolgozásának egyik fő célja volt, hogy egy olyan szisztematikusan felépített, a ritmikai készségek rendszeres fejlesztésére irányuló programot alakítsunk ki, amely könnyen alkalmazható az általános iskolai ének-zene oktatásban. Fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy a gyakorlatban működőképes lehet-e egy olyan fejlesztő módszer, amely a heti két órai időtartamban, tantermi körülmények között valósul meg, és a tanterv által előírt tananyag elsajátítása mellett

a ritmikai készségek hatékony fejlesztését is elősegítheti. A mindennapi pedagógiai gyakorlatot ismerve, programunkkal hatékony segítséget kívántunk nyújtani a nem ének-zene szakirányú diplomával rendelkező tanítók számára is. Munkánk során továbbá lényeges szempont volt az is, hogy olyan módszert dolgozzunk ki, amelyek a zenei képességek és ritmikai készségekre gyakorolt pozitív hatásai mellett eredményesen hozzájárulhat az általános kognitív fejlődéshez is.

Ennek érdekében egy teljes tanév időtartamú, komplex ritmikai fejlesztőprogramot dolgoztunk ki első osztályos tanulók részére. A ritmikai program négy főbb szakaszra tagolódik és szakaszonként öt-öt feladatot tartalmaz. A szakaszok a fokozatosság elvét követve egymásra épülnek, részben tematikus átfedésekkel. A főbb egységekhez rendelt összesen húsz feladathoz további tíz szabadon választható feladat, ajánlott ritmusmotívumok táblázata, valamint mondókák, ritmizálható versek is kapcsolódnak, melyek haladási ütemtől függetlenül bármikor gyakorolhatók. A program részletes leírása, a megvalósításához szükséges módszertani ajánlások és az 50 oldalas feladatbank honlapunkon bárki számára ingyenesen [hozzáférhető](#). A ritmikus, énekes-mozgásos játékokkal hetente legalább egy teljes énekórai foglalkozást javasolunk, amely ugyan jelentős időbefektetésnek tűnik, de csak kis mértékben helyezi át a tanórák tematikai súlypontját, mivel a program jól integrálható, a játékok többsége az aktuális dalanyaghoz kapcsolható.

A megvalósítást részletező ajánlásainkat, javaslatainkat a korábbi fejlesztőprogramjaink tapasztalataira és szakértő pedagógusaink tudására alapozva alakítottuk ki, ezért a jól bevált módszerek mellett új módszertani javaslatokat is bevezettünk. Az így kialakult ajánlás a következő főbb elemeken nyugszik: (1) nyolcados számolás számnevekkel, (2) metronóm használata, (3) grafikus kotta alkalmazása, (4) testhangszerek használata és (5) mondókák, ritmikus szavak alkalmazása.

- (1) A program megvalósítása során a kodályi ritmusnevek (pl. tá, ti) használata mellett a számnevekkel történő számolás bevezetését és folyamatos használatát javasoljuk. Ennek oka, hogy a kodályi szótagok csak a ritmusértékek hosszát azonosítják, azok helyét nem. A számnevek szótagjai ezzel szemben az egyes nyolcad hangok helyét is jelölik az ütemen belül (pl. e-gyet, ket-tőt, hár-mat, né-gyet).
- (2) A pontos ritmusjáték elősegítéséhez metronóm használatát javasoljuk több tempóban alkalmazva, gyakoroltatva így a helyes számolást, és a rendelkezésre álló idő egyenletes kitöltését.
- (3) A hagyományos kottakép bevezetéseként, valamint azzal egyidejűleg javasoljuk a grafikus kották alkalmazását is. A módszer lehetőséget ad a

tanulóknak arra, hogy a hang és a lejegyzett jel kapcsolatának köztes fokozatait jobban megértsék, a kottaolvasást megalapozzák. Alkalmazásával egyedi zenei kódrendszerek jönnek létre, amely a gyermekek alapvető strukturálási készségét is fejlesztik, ezáltal hozzájárulhatnak a nyelvi készségek fejlesztéséhez is.

- (4) A játékok elsősorban a testhangszerek használatán alapulnak, de az iskolák felszereltségének függvényében kisebb ütőhangszerek is használhatók. A testhangszerek alkalmazása, a játékok során megszólaltatott hangok akusztikai jellemzőinek megfigyeltetése és szabályozása fejleszti a gyermekek ritmikai észlelési és reprodukciós készségeit, valamint hozzájárul a mozgáskoordináció, a testtudat, a kreativitás, a hangszín-, hangerő és dinamikai észlelés fejlődéséhez is.
- (5) A mondókázás az anyanyelv-elsajátítás fejlődése mellett különböző agyi területek összekapcsolását is elősegítheti. A zenei képességek és nyelvi készségek közötti kapcsolat elősegítésének érdekében a fejlesztőprogram mellékletként mondóka gyűjteményt tettünk közzé, amelyek használatát, ritmizálását minden tanórán javasoljuk.

Hatásvizsgálataink alapján a ritmikai fejlesztőprogram mind a zenei képességek fejlődése, mind a nyelvi készségek fejlődése, mind pedig a diákok motivációjának növelése szempontjából eredményesnek mondható. A program énekórai alkalmazása a zenei észleléshez kapcsolódó készségek, és a zenei reprodukciós készségek (éneklés és ritmustapsolás) szignifikánsan nagyobb mértékű fejlődését egyaránt elősegítette. Emellett a program az általános kognitív fejlődés szempontjából is eredményesnek tekinthető. Sikeres kísérletünk alátámasztja, hogy a ritmikai fejlesztést előtérbe helyező ének-zene oktatás olyan kognitív készségek és képességek fejlődését is elősegítheti, amelyek a nyelvi észlelés és az olvasás sikeres elsajátításában is szerepet játszanak.

A pedagógusok visszajelzései és saját tapasztalataink alapján elmondható, hogy a ritmikai fejlesztőprogram az iskolai ének-zene oktatásba könnyen beilleszthető, a tananyagba jól integrálható, egyúttal az oktatás során egyszerűen kivitelezhető, élvezetes módszereket nyújt. A program kidolgozásában közreműködött Pethő Villő, Surján Noémi és Bubla Bence.

II. A Zenesziget digitális oktatóprogram Szabó Norbert bemutatása alapján

Az MTA SZTE Ének-Zene szak módszertani kutatócsoport által fejlesztett *Zenesziget*, egy Androidon és Windows operációs rendszeren futtatható program. A *GooglePlay Áruház*ból ingyenesen letölthető <https://rb.gy/piu0a5>, vagy böngészőből közvetlenül futtatható a www.zenesziget.eu címről, emellett a PC-n futtatható állományok az MTA-

SZTE Ének-Zene Szakmódszertani Kutatócsoport weboldalán érhetőek el <https://rb.gy/aywm9o>. A Zenesziget legfontosabb funkcióiról a Gyermeknevelés online tudományos folyóirat Zenei nevelés gyermekkorban, 2018/2 számában beszámoltunk, ezért ezekre a tulajdonságokra az alábbiakban nem térnénk ki részletesen, inkább az azóta keletkezett újítások bemutatására fókuszálunk.

A program céljai – a játékos időtöltés mellett – a zenei észlelés fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása és mélyítése, a kottaolvasás-, éneklés fejlesztése, ritmikai fejlesztés a zenekíséretes előadás lehetőségével, ezért a program felépítése, zenei anyagai, feladatai ezen célok elérésére törekednek.

A program alapját jelentő feladatbank feladatainak elkészítésekor a tanterv által előírt zenei készségek, képességek fejlesztését, zeneelméleti ismeretek elsajátítását és a kreativitás fejlesztését tűztük ki célul, úgymint:

- a. hallásfejlesztés: dallam-, ritmus-, harmónia-, hangszín-, hangerőhallás; relációk
- b. hangulatok, karakterek azonosítása
- c. zenei formák ismerete
- d. a zenei memória és a belső hallás fejlesztése
- e. zeneelméleti ismeretek

A szoftver jelenlegi verziója osztálytermi felhasználásra lett optimalizálva, azaz bármilyen ponton be lehet lépni a játékba, de későbbi terveink közt szerepel egy úgynevezett *Story mode* kialakítása is, ahol a játékos egy történet részeseként fejlődik. A nagy tematikus egységek elrendezése már előre jelzi ezt a későbbi verziót, hiszen elsőként a *Hangerdőben* a környezetünk-, a természet- és zenei hangok világával ismerkedhetünk, majd erre építve a *Ritmussíkság* és a *Hangköztársaság* egyre mélyebb zenei tudás megszerzését teszi lehetővé.

A **Hangerdőben** a tanulók megismerkedhetnek a *hangszerek* hangjaival, a megszólaltatásuk módjával, rövid klasszikus- és igényes könnyűzenei példákon keresztül. Minden hangszer egy mély- és magas regiszterben eljátszott egyoktávos skála részlete demonstrálja az instrumentum hangterjedelmét. Bemutatásra kerülnek hangszer-specifikus effektusok is (pl. vonós pizzicato, hárfa glissando, frullató, harsona glissando stb.). A bemutatott hangszer-csoportok és hangszerek a következők:

1. fafúvós hangszerek (furulya, fuvola, oboa, klarinét, fagott)
2. rézfúvós hangszerek (trombita, kürt, harsona, tuba)
3. vonós hangszerek (hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő)
4. pengetős hangszerek (hárfa, klasszikus gitár, elektromos gitár, basszusgitár)
5. billentyűs hangszerek (zongora, csembaló, cseleszta, orgona)
6. ütőhangszerek (üstdob, nagydob, kisdob, vibrafon, xilofon)

7. együttesek (duó, trió, kvartett, kvintett, szextett, szeptett, oktett, kamarazenekar, szimfonikus zenekar, fúvós zenekar)

A Hangerdő új területe az *Emberi hang*, ahol a hangfajokkal és énekes együttesekkel lehet megismerkedni (szoprán, alt, tenor, basszus, gyermekkar, nőikar, férfikar, vegyeskar). A zenei részletek közismert és közkedvelt dalok, operaáriák és kórusművek a klasszikus zenétől a jazz-ig, spirituáléig.

Az *állatok* – ló, tehén, szamár, sertés, bárány, kecske, kutya, cica, csibe, tyúk, kakas, liba, fecske, madarak, hattyú, béka, elefánt, teknős, kenguru – hangjai és a hozzájuk kötődő dalok, hangszeres zeneművek áttekintése a következő tematikus egység. Az alsó tagozatos ének-zeneórák törzs-dalanyagának jelentős része kötődik az állatokhoz. Igyekeztünk úgy összeállítani a zenei példákat, hogy a gyermekek minél több „oldalról” és szempontból megismerkedhessenek egy-egy állat zenei anyagban vagy dalszövegben való megjelenésével. Saját zenei alapokat is készítettünk dalokhoz, amelyek egyben a karaoke fájlok zenei alapjai is.

A *Természet* menüpont az évszakokhoz, napszakokhoz, természeti jelenségekhez – tavasz, nyár, ősz, tél, reggel, dél, éjszaka, eső, kozmosz, szél, villám/dörgés – kötődő hangok, hanghatások és ezek zeneművekben való megjelenése. A programban felhangzó zenei anyagok szakmai minőségét a Szegedi Szimfonikus Zenekar hangtárból kapott jogtiszta felvételek biztosítják. A Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának oktatói és hallgatói szintén közreműködnek a felhasznált hangfelvételeken.

Az *Ünnepek* hangjaiban a farsanghoz, húsvéhoz, Mikuláshoz, karácsonyhoz kapcsolódó dalok találhatóak. Úgy véljük, hogy ebben a részben szerepelnek a gyermekek számára legkedveltebb dalok, hiszen ezek az ünnepek a meghitt családi együttlét mellett az ajándékozásról is szólnak.

A járművek – repülő, traktor, vonat, tűzoltó-, mentő-, rendőrautó – hangjai is megjelennek. Fontosnak tartottuk azt, hogy a zenei hangokon túl a környezetünk hangjai is szerepeljenek a programban, hiszen ezek megismerése és felismerésének képessége a későbbiekben az élet más területein is hasznosak lehetnek. Emellett itt is lehetőség nyílik olyan zenei képességek fejlesztésére, mint a hangmagasság megkülönböztetése, a hangerő azonosságának/különbségének- vagy tempóváltozás/azonosság felismerése.

A **Ritmussíkság** bevezetés a zenei hangok időbeli szerveződésének a világába.

Ismerkedés a hangértékekkel, a ritmusokkal, a ritmusképlettel, a zene páros-páratlan lüktetésével. Ebben a részben helyet kapott az ULWILA-módszer ritmuslejegyzési rendszere is. Magát a módszert a német Heinrich Ullrich értelmi fogyatékos gyermekek oktatására fejlesztette ki azzal a céllal, hogy a közepsúlyos értelmi fogyatékosok is zenekarban zenélhessenek. A módszer a zenei nevelés hét alapterületére épít, ezek az éneklés, zenehallgatás, hangszeres zenélés, zenére mozgás, tánc, zeneszerzés, improvizáció, hangszerek készítése, amelyek közül – a hangszerkészítést kivéve – mindegyik terület fejlesztése támogatható applikációnk használatával.

A **Hangköztársaság** a kottaolvasás világával való ismerkedés lehetőségét nyújtja.

- (a) Dó-Ré-Mi – bevezetés a szolmizációba, kottairási, kottaolvasási feladatokkal, kiegészítve az ULWILA-módszer színeivel.
- (b) ABC – bevezetés az ABC-s hangok világába, kottairási, kottaolvasási feladatokkal.

A **Zenetár** az applikáción belül megtalálható dalok ABC rendben való felsorolása, elérése. Itt lejátszható és megjeleníthető a dal kottája, digitális kottája, karaoke videója és innen nyílik a legújabb két játéktípus a ritmustanító és daltanító. A két új játék a program interaktivitását fokozza, hiszen a ritmustanítóban a képernyő megérintésével (koppintással) „kell” a képernyőn megjelenő ritmusokat visszaadni, a daltanítóban pedig az énekhang használatával kell irányítani egy tengeralattjárót és összeszedni a dallamhangokat.

További fejlesztési terveink

Az applikáció fejlesztése folyamatos, amely a kezdetekben elsősorban a tananyag-, feladatok- és multimédiás fájlok bővítésére fókuszált, de a további fejlesztési tervek mind a pedagógusok és tanulók tapasztalatai, mind pedig a programot használó „külsős” pedagógusok és felhasználók visszajelzései is befolyásolták. Ezek alapján a fejlesztések négy fő területre bonthatóak.

Az első a hanganyagok mind bővebb „mennyiségi” és „minőségi” kínálata. A mennyiségi tényező is két részre bontható, hiszen vonatkozik egyrészt az elhangzó zeneművek, dalok számára, de arra is, hogy egy-egy dal hányféle formátumban elérhető (szóló + kíséretes teljes megszólalás, digitális kotta, karaoke verzió, már Ulwila kotta is). A minőségi bővülés alatt értendő, hogy minél több dal szólaljon meg valódi hangszereken, énekes előadásban. A második fő fejlesztési irány, hogy a jelenleg még a programban található **Kikötő** – ahol a **Zenevilágba** navigálhatjuk hajónkat – egy önálló applikációt kapjon. Ez nem jelenti azt, hogy ez a terület kikerül

innen, hiszen a visszajelzések alapján a tanulók szívesen ismerkednek különböző országok himnusaival és népzeneivel ebben a formában, de a további bővítés (további kontinensek hozzáadása) olyan tárhelyigény növekedéssel járna, amely méretben túl nagyvá tenné a mobil applikációt. A harmadik újítás az Ulwila módszer integrálása a programba. Ennek fejlesztése és beépítése elkezdődött. A negyedik fejlesztési terület, a program angolnyelvű változatának elkészítése. Ez a feladat azonban nem csak a program instrukcióinak, feliratainak fordításából áll, hanem ki kell váltani a teljes magyar népzeneire alapuló dalanyagot az angolszász nyelvterületeken elterjedt, ismert/kedvelt dalok anyagára és az ezekhez kapcsolódó feladatok hanganyagait is át kell dolgozni.

Jelenleg 115 dal kottája és hanganyaga található a programban, ebből 21 dalhoz van karaoke verzió, 25 ritmus és daltanító. Ezekhez 120 feladat kapcsolódik, amelyeket a Játék kuckóban lehet elérni. A bemutatott 32 hangszert és 7 hangfajt összesen 96 zenei részlet elhangzása demonstrálja. 28 ország himnusza és 1-1 népdala csendül fel a Zenevilágban.

A kutatócsoport weboldalának statisztikái

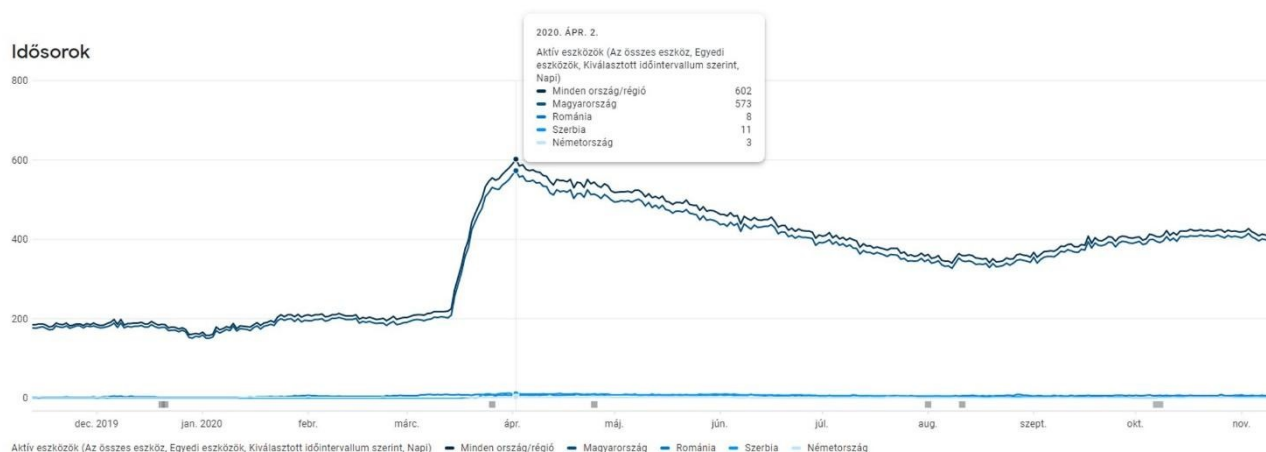
Az oldal elérhetősége: <http://www2.u-szeged.hu/ezk>

Feliratkozott felhasználó 2020. november 18-án: 1005 fő

A weboldalról a Zenesziget applikációt: 639 alkalommal töltötték le

GooglePlay letöltési statisztikája

Az idősoron látható, hogy a pandémia kezdetéig körülbelül 200 felhasználó telepítette az applikációt.

2020 április elején ez a szám 600 fölé ugrott, Magyarországon kívül Romániában,

Szerbiában és Németországban is használják a programot.

Képek a programból

III. Módszertan újra-hangolva – Módszertani ajánlások a digitális oktatási eszközök és az ezeket kiegészítő drámajátékok használatához az ének-zene órák élményszerű vezetéséhez

A módszertani gyűjtemény Popovicsné Molnár Andrea, Kovácsné Koncz Éva és Lass-Bárány Erika munkája, amely hamarosan a következő linken érhető el: <http://www2.u-szeged.hu/ezk/> Következzék itt néhány részlet belőle:

Részlet a bevezetésből

Rajtunk, ének-zenetanárokon kívül talán kevesebben gondolkodnak el azon, milyen fontos tantárgy az ének-zene. Amellett, hogy sok diák számára ezek az órák a klasszikus zenével való megismerkedésnek, szinte egyetlen lehetőségét nyújtják, egy

jól megtartott énekórán számos olyan alapkészséget fejlesztünk folyamatosan, amelyek a tanulás más területein is fontosak. Ugyanakkor megfelelő módszerekkel sokat tehetünk az önálló tanulás képességeinek megalapozásáért is. A korszerű pedagógia alapja az élményközpontú nevelés, és a hatékony tanulás, mindezek fontos alapfeltétele pedig a motiváltság. Mind a motiváció kialakításában, mind a hatékony oktatásban, mind pedig a tanulás élményszerűségének elősegítésében remek lehetőséget rejt a digitális eszközök alkalmazása.

Kiadványunkban ahhoz szeretnénk segítséget nyújtani, hogy az okos eszközöket hogyan lehet okosan használni, valamint drámapedagógiai eszközökkel milyen készségfejlesztő gyakorlatokat tudunk bevinni az órákra. Olyan gyakorlatokat, feladatokat, feladatsorokat állítottunk össze, amelyekkel reményeink szerint megkönnyítjük azon kollégáink munkáját is, akik nem énekszakosként tanítják alsó tagozatban a diákokat. Szeretnénk konkrét ötleteket adni egy-egy órához, de akár a tovább gondolásra is lehetőség van. Középpontban a *Zenesziget* áll, de ajánljuk egy-egy témakörhöz a *LearningApps*, a *Rhythm teacher* feladatait, vagy a *Kahoot* és a *Redmenta* tesztjeit is. Mindezeket alkalmazott drámapedagógiai játékokkal egészítjük ki.

A mai, gyorsan fejlődő világban nekünk, pedagógusoknak is nyitnunk kell, hiszen tapasztaljuk, hogy a fiatalok idejük zömét a digitális eszközökkel töltik. Alkalmazzuk ezeket az eszközöket, applikációkat motivációs eszközként! Miközben „játszunk”, tanulunk is. Ezek a digitális tanítást segítő tartalmak, applikációk tehát nem váltják fel a hagyományos énekórai énekléseket, körjátékokat, csak kiegészítik, változatosabbá teszik a tanóra felépítését. A mai fiatalokat nehéz hosszabb időre lekötni. A pergő, sokszínű, didaktikailag jól felépített tanítási órákon fontos szerepet játszhatnak a 21. századi technikák. Követendőnek tartjuk, hogy hagyományos értékeinket ötvözzük a korszerű technikai lehetőségekkel.

Néhány példa a módszertani ajánlások közül

Azt tapasztaltuk, hogy a tanulók sokkal hatékonyabban alkalmazzák a ***Zenesziget applikációt***, ha konkrét feladatsorral vezetjük a munkájukat. Módszertani javaslatainkban előbb olyan feladatlapokat osztunk meg, amelyek kimondottan a *Zeneszigetre* épülnek, majd olyan komplett feladatsorokat, melyeknek középpontjában a *Zenesziget* áll, de a témakörnek megfelelően kiegészülnek egyéb digitális feladattal is. A digitális kiadványunkban megtalálható feladatgyűjteménnyel a mindennapi iskolai munkát szeretnénk megkönnyíteni és változatossá, élményszerűbbé tenni.

Feladatlap példa a *Zenesziget applikáció* alkalmazására

Pachelbel: Kánon						
1. Pachelbel Kánonját 3 hangszeren hallhatod a Zenesziget/Hangerdő/Hangszerek részben. Keresd meg majd hallgasd meg mindhármát!						
2. A szókereső azoknak a hangszereknek a nevét rejti, amelyeken a Kánon hallottad. Keresd meg ezeket a hangszereket és írd a vonalra a nevüket!						
1. _____	f	u	v	o	l	a
2. _____	u	i	d	j	á	ű
3. _____	r	b	k	k	d	m
	u	ö	ű	h	f	n
	l	g	i	t	á	r
	y	ő	t	k	d	c
	a	c	e	c	b	e
1. Mindhárom hangszer más-más tempóban játssza a Kánon. Rajzolj a hangszer(ek) képe alatti négyzetbe az utasításnak megfelelően!						
						
• Ha a hangszer a Kánon lassan játszott, rajzolj egy csigát a négyzetbe!						
						
• Ha a hangszer a Kánon gyorsan játszott, rajzolj egy nyuszt a négyzetbe!						
  						

A tantermi oktatás során motiváló hatással van a tanulókra, ha **online feladatokat** oldunk meg. Ezeket végezhetjük közösen, digitális tábla segítségével, egyénileg telefonokkal, tabletekkel. A digitális oktatás során pedig a pedagógus dolgát is megkönnyíti, ha rendelkezik olyan feladattárral, amelyet a tanulók önállóan is meg tudnak oldani, s az ellenőrzéssel sem kell egyenként foglalkozni. Egyre több olyan felület létezik, ahol online zenei feladatokat tudunk létrehozni, vagy már kész feladatok is a rendelkezésre állnak. A rohanó mindennapokban nagy segítséget jelent, ha tudunk válogatni a meglévő gyakorlatokból.

A ritmuskészség fejlesztésére ajánljuk a **Rhythm Teacher** applikáció gyakorlatait.

Nagyon jó ritmuskészséget fejlesztő alkalmazás, ahol a tanulók önállóan dolgoznak, de közben egymással is versenyezhetnek. Minden évfolyamon használható.

Az alkalmazás ingyenesen letölthető a Google Play Áruházból. A gyakorlatok közül kiválasztjuk azt a szintet, ami az adott osztály számára megfelelő. (Érdemes a pedagógusoknak kipróbálni, hogy hány pontot tudnak elérni, s ez alapján kijelölni a tanítványaink számára elérendő célt.) Miután elindítottuk a gyakorlatot, megjelenik a ritmussor, s hamarosan meghalljuk a metronóm mérőütését is. Ha osztállyal, csoporttal dolgozunk, fülhallgatót használjunk. A visszaszámlálás után kezdhetjük meg a látott ritmus megszólaltatását. A kis körben kell az ujjunkkal kopogni az adott ritmusokat. A program jelöli számunkra, hogy mennyire pontosan szólaltattuk meg, illetve közben pontokat is szerzünk. Felsőbb évfolyamokon akár kétszólamú gyakorlatokkal is próbálkozhatunk. Az adott pontszám elérésekor pedig jutalmazhatjuk a diákokat.

Dramatikus játékok

Nagy kedvenc a dramatikus játékok alkalmazása a dalok felismerésében. Ez csoportmunkában történik. Leggyakrabban három drámaformát alkalmazhatunk:

1. *A szoborjátékban* a gyerekek a saját testük segítségével hoznak létre egy adott témának megfelelő képet. Ez a módszer a jelentéstartalmak konkrét képekbe történő átültetésnek a módja. (Pl. a csoportok dalok címét kapják meg, s az alapján kell szobrot alkotniuk.)

Mindez fontos formája a kifejezésnek, s mivel csoportokban dolgoznak, önfegyelmet is igényel tőlük, hiszen míg társaik nem értelmezik a látottakat, mozdulatlanul kell állniuk. Ezek a játékok nagy mértékben fejlesztik az együttműködést, a fantáziát, a kreativitást. Mindezek mellett fontos szerepet tölt be a térérzékelés fejlesztésében is.

2. *A némajátékhoz* lényeges, hogy a tanulók rendelkezzenek pontos testtudattal. A tér szerkezetének felismerésére, alakítására is oda kell figyelniük. A gyerekek körében kedvelt gyakorlat, amikor némajáték segítségével elevenítenek meg tartalmakat. Legyen az egy tanult dal, zenei, zenetörténeti szituáció vagy egy hangszer bemutatása. Ezt a formát lehet úgy is kiegészíteni, hogy tapsra szoborrá válnak, s akár élhetünk a gondolatkövetés, majd képaláírás technikájával is.
3. *Szöveges improvizáció* a legnehezebb forma, amikor a kiscsoportos improvizáció során meg is kell szólalniuk. Ekkor a beszédtechnikai kérdésekre is oda kell figyelniük. Ezzel a kommunikációs készségüket is fejlesztjük. Nem könnyű feladat ugyanis a gondolatok szavakba öntése. (Például amikor meg kell jeleníteni, hogy vajon milyen módon történhetett a

népdalgyűjtés.) Az játékok az együttműködés erősítése mellett fejlesztik a fantáziát és az önfegyelmet, valamint a koncentrációt is.

*A szerző a zenepedagógia professzora, tudományos kutató